Розділ V
НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

УДК 373.2.015.3:159.937.53]:796.012.35
https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.4417

Соломнікова К.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053
k.solomnikova.asp@kubg.edu.ua

ORCID iD 0009-0002-1750-5702

РЕЗУЛЬТАТИ КОНСТАТУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ ВІДЧУТТЯ РИТМУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-РИТМІЧНИХ ІГОР

Анотація. У статті розкрито значення музики як чинника гармонійного розвитку дітей раннього віку. Автором проаналізовано наукові підходи до розуміння впливу музики на фізичний та емоційний розвиток дитини. Визначено, що музична діяльність сприяє формуванню рухових навичок, координації, ритмічності та загальної моторики. Особлива увага приділяється емоційному впливу музики, яка виступає засобом розвитку чуттєвої сфери, позитивних переживань і соціальної взаємодії. У статті підкреслено, що музика стимулює пізнавальну активність, мовленнєвий розвиток та здатність до самовираження. Розкрито роль музично-ритмічних ігор у становленні почуття ритму й емоційної чутливості дітей. Автор наголошує, що раннє залучення до музики формує естетичні потреби та сприяє розвитку особистісних якостей. Проаналізовано педагогічні умови ефективного впливу музики, зокрема створення емоційно позитивного середовища й використання різних форм музичної активності. Визначено, що педагог має враховувати індивідуальні особливості кожної дитини під час організації музичних занять. Музика розглядається не лише як мистецтво, а як засіб комплексного розвитку дитини. У роботі акцентовано увагу на єдності фізичного, емоційного та пізнавального розвитку через музичну діяльність. Обґрунтовано необхідність інтеграції музики в освітній процес закладів дошкільної освіти. Аналіз даних, зібраних під час спостережень за дітьми раннього віку, а також анкетування фахівців і родин, дає підстави стверджувати: значна частина малюків демонструє не достатньо сформоване почуття ритму. Така ситуація обґрунтовує необхідність і доцільність запровадження спеціально розробленої методики, спрямованої на розвиток ритмічних навичок за допомогою музично-ігрових засобів. Таким чином, результати первинної оцінки чітко засвідчують потребу в систематичній роботі з розвитку почуття ритму у дітей раннього віку.

Ключові слова: *діагностика; діти раннього віку; заклад дошкільної освіти; кількісний та якісний аналіз даних; констатувальний експеримент; критерії; експериментальне дослідження; відчуття ритму.*

© Соломнікова К., 2025
© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

ВСТУП. Тенденція нестачі музичних керівників у закладах дошкільної освіти (ЗДО) є актуальною проблемою сучасної освіти. Вона має як об'єктивні соціально-економічні, так і суб'єктивні причини. Про це свідчать основні аспекти проблеми: кадровий дефіцит у системі освіти; недооцінка ролі музичного виховання; міграційні процеси, і, як наслідки, високі професійні вимоги при низькому рівні підтримки та нерівномірний розподіл кадрів. Всі ці аспекти безпосередньо впливають на зменшення кількості та якості музично-естетичного виховання дітей дошкільного віку. У педагогічних університетах України таких міст як, Київ, Харків, Чернівці, Херсон, Умань, Запоріжжя, Ізмаїл, Одеса, дійсно забезпечується підготовка майбутніх фахівців з питань методики проведення музичних занять у закладах дошкільної освіти (Матвієнко, 2021, с. 14–22). Проте обсяг і зміст цієї підготовки визначаються

специфікою освітньої програми. Зокрема, для студентів, які здобувають освіту за спеціальностями «Дошкільна освіта», «Музичне виховання» чи «Музичне мистецтво», дисципліни, що стосуються методики музичного виховання, входять до обов'язкової складової навчального плану та охоплюють теоретичні й практичні аспекти організації музичної діяльності дітей (Михайличеко, 2025, с. 8–13). Натомість у програмах, де музичне виховання представлено як додатковий або вибірковий модуль (наприклад, курс «Музичне виховання в закладах дошкільної освіти»), ці питання розглядаються в обмеженому обсязі – переважно на рівні ознайомлення або формування базових методичних умінь.

Постановка проблеми. Актуалізація удосконалення системи підготовки педагогічних кадрів до викладання та інтеграції музики у сферу дошкільної освіти зростає, а також усвідомлення значущості раннього розвитку та догляду як чинників, що забезпечують позитивну динаміку особистісного становлення та тривалі освітні результати. Попри наявність переконливих наукових доказів, які підтверджують вагому роль музики у процесах розвитку дитини раннього віку, у нормативно-правових документах та освітній політиці раннього віку ця роль залишається недостатньо визнаною. Водночас спостерігається дефіцит цілеспрямованої підготовки та фахової освіти сучасних педагогів дошкільної ланки щодо ефективного використання музики як педагогічного інструмента

З огляду на зазначене, дане дослідження спрямоване на виявлення ціннісних орієнтацій та професійних переконань педагогів дітей раннього віку стосовно застосування музики у своїй діяльності. Це дозволить глибше зрозуміти чинники, що сприяють або, навпаки, перешкоджають упровадженню музичного компонента у програми дошкільної освіти та системи догляду за дітьми раннього віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На міжнародному рівні ЮНЕСКО (2016) визначило чотири основні профільні сфери, за якими здійснюється оцінювання розвитку раннього дитинства: психічні процеси, соціально-емоційний розвиток, руховий розвиток, а також мовленнєвий та сенсорно-пізнавальний розвиток. Зростаючий обсяг наукових досліджень підтверджує, що кожен із цих напрямів може ефективно розвиватися завдяки систематичній участі дітей у музичній діяльності. Зокрема, результати емпіричних досліджень засвідчують позитивний вплив музичних занять на розвиток психічних процесів (Moreno et al., 2011; Zuk et al., 2014; Bowmer et al., 2018), соціально-емоційної сфери (Hallam, 2010; Barrett, 2011, 2016, 2017; Welch et al., 2014), моторики (Derri et al., 2001), а також на формування навичок мовлення та сенсорних еталонів (Anvari et al., 2002; Moritz et al., 2013; Williams et al., 2015; Cohrdes et al., 2016).

Наукові дані свідчать, що ранній музичний досвід сприяє гармонійному розвитку дитини, позитивно впливаючи на когнітивну, емоційну, фізичну та соціальну сфери. Це підтверджується результатами численних досліджень (Bengtsson et al., 2005; Chen et al., 2012; Krätsch et al., 2016; Dingle et al., 2012; Eerola & Eerola, 2013; Forgeard et al., 2008; Fujioka et al., 2006; Gaser & Schlaug, 2003; Gordon et al., 2015; Habib et al., 2016; Halwani et al., 2011; Hetland, 2000; Ho et al., 2003; Hyde et al., 2009; Knight et al., 2016; Masataka & Perlovsky, 2012; Moreno & Besson, 2006);Узагальнення результатів цих робіт подано у дослідженнях Hallam (2015), Schlaug (2015), Silvia et al. (2016), а також у більш розгорнутих аналітичних викладах Henricksson-Macauley (2014).

Важливо підкреслити, що позитивний вплив музичної діяльності на розвиток дитини виявлено навіть у дослідженнях, які враховували соціально-економічний статус (SES) та етнічну належність. Характерними ознаками ефективної музичної практики є систематичність, активна участь (спів, гра на музичних інструментах), творчий компонент (імпровізація, композиція), а також емоційна привабливість – відчуття радості та задоволення під час діяльності (Barrett, 2012; Hallam, 2015). У контексті цього важливо наголосити на музичній практиці, яку дитина отримує в сім'ї.

Новітні дослідження свідчать, що індивідуальна та колективна музична активність у сімейному середовищі сприяє формуванню позитивних моделей батьківства (Barrett, 2009) та розвитку особистісної ідентичності дитини (Barrett, 2011, 2016, 2017). Так, масштабне австралійське дослідження показало, що діти, які у трирічному віці беруть участь у спільному музикуванні з батьками, демонструють кращу готовність до шкільного навчання у п'ятирічному віці (Williams et al., 2015).

Отже, сукупність наукових даних засвідчує, що музика є потужним чинником розвитку дітей раннього віку, а також важливим педагогічним інструментом у практиці фахівців дошкільної освіти. Участь у музичній діяльності сприяє вдосконаленню слухового сприймання, мовленнєвої пам'яті, просторових уяв-

kubg.edu.ua

лень, саморегуляції, просоціальної поведінки та підвищенню загальних навчальних досягнень дитини.

Переконання педагогів щодо природи дитячої освіти, виступають вагомими чинниками, що визначають характер їхньої професійної діяльності у практиці дошкільного середовища. Ставлення до музики як активного засобу розвитку дитини, а не лише як до додаткового збагачувального елементу, формується насамперед під впливом їхнього особистого досвіду та рівня музичної підготовки (Kim & Kemple, 2011). Окреслена ситуація притаманна й українській системі дошкілля, про що свідчать статистичні дані нашого дослідження.

Попри окремі результати, загальний рівень знань про музичні переконання фахівців системи дошкільної освіти та догляду (ECEC) залишається обмеженим Наше дослідження спрямоване на заповнення цієї наукової прогалини шляхом аналізу уявлень і ставлення педагогів до ролі музики як засобу розвитку дітей раннього віку. Це дозволить у перспективі сформувати відчуття ритму дітей через активну взаємодію слуху, руху, мови та емоцій у процесі музично-ігрової діяльності. Для цього, на нашу думку, необхідно використовувати доступний музичний матеріал, легкий для сприймання дітьми раннього віку.

Вивчення науково-педагогічної літератури, теоретичний аналіз сутності та особливостей процесу розвитку відчуття ритму дітей раннього віку дали змогу окреслити стратегію та тактику експериментальної діяльності, сформувати необхідні вихідні положення, на яких буде ґрунтуватися впровадження умов розвитку відчуття ритму дітей раннього віку в умовах ЗДО.

Мета статті. Обґрунтувати необхідність інтеграції музики в освітній процес закладів дошкільної освіти. Провести аналіз даних, зібраних під час спостережень за дітьми раннього віку, а також анкетування фахівців і родин.

Метою збору емпіричних даних для констатувального дослідження проведено відповідну діагностику. Вибір музичного матеріалу відповідає віковим особливостям дітей. Завданнями констатувального етапу експерименту були:

• визначення критеріїв та рівнів розвитку відчуття ритму дітей раннього віку;

• визначити початковий рівень розвитку відчуття ритму, відтворення ритму та синхронізації рухів з ритмом у дітей раннього віку;

• з'ясування впливу емоційного сприймання дітей на музику;

• отримання кількісних та якісних даних для подальшого порівняння та оцінки ефективності формувального впливу. Експериментальне дослідження складалося з чотирьох етапів:

1. розроблення програми констатувального етапу експерименту;

2. реалізація констатувального етапу експерименту;

3. кількісний та якісний аналіз результатів експерименту;

4. визначення рівнів розвитку відчуття ритму дітей в умовах ЗДО;

Експериментом було охоплено 13 закладів дошкільної освіти всієї України. (місто Київ та Київська область, Одеська область, Рівненська область, Хмельницька область, Полтавська область, Чернігівська область, Закарпатська область). Опрацювання психологічної, педагогічної, філософської літератури та нормативних документів дозволило змоделювати структуру педагогічного експерименту. Актуалізація потреби у попередньому діагностувальному скринінгові педагогів зумовили проведення анкетування вихователів та батьків експериментальних ЗДО, з метою з'ясування уявлень про розвиток відчуття ритму дітей раннього віку. Вхідні анкетування надали змогу скорегувати та деталізувати алгоритм педагогічного експерименту. В анкетуванні взяли участь 33 вихователя. Отримані відповіді дали розуміння необхідності проведення роботи стосовно роз'яснення таких дефініцій як « відчуття ритму», «сильна доля». Аналіз даних, отриманих від вихователів, виявив такі ключові закономірності у формуванні ритмічних навичок дошкільнят:

1. Рівень Відтворення Ритму та Руху

Спостереження під час музично-ритмічних занять засвідчили варіативний рівень розвитку ритмічних здібностей:

• Майже чверть опитаних (23,21 %) відзначила, що діти впевнено відстукують заданий ритм (плескають), і ще 21,43 % точно тупають у такт музиці чи мовленнєвим зразкам.

• Водночас, значна частина (14,29 %) відчуває труднощі з підлаштуванням під заданий темп, а 12,50 % намагаються, але часто збиваються з ритму.

2. Творчий Потенціал та Імпровізація

Внутрішній потенціал до ритмічної творчості у дітей є помітним, хоча і проявляється з різною інтенсивністю:

• Найбільша частка респондентів (28,26 %) спостерігає самостійну імпровізацію ритмічних рухів іноді, а 26,09 % – досить часто. Лише

kubg.edu.ua

19,57 % вказують на поодинокі прояви такої творчості.

3. Адаптація до Змін Темпу

Процес адаптації до змін музичного темпу та ритму виявився складним для більшості дошкільнят:

• Більшість (35,85 %) помірно адаптуються до змін, відчуваючи невеликі труднощі.

• Проте, 22,64 % відзначили значні труднощі при зміні темпу, тоді як легка адаптація спостерігається лише у 3,77 % дітей.

4. Основні Труднощі у Навчанні

Вихователі найчастіше стикаються з двома основними перешкодами:

• Складність у відтворенні ритмічних малюнків (19,67 %) та неуважність дітей (19,67 %) названі найбільш поширеними.

• Третя за частотою проблема – нездатність дітей відчувати ритм музики (16,39 %). Це підтверджує необхідність розробки більш ефективних навчальних методик.

5. Найбільш Ефективні Методи

Педагоги вважають, що комплексний підхід є ключовим для розвитку ритмічних навичок:

• Найбільш дієвими визнано музично-ритмічні ігри та вправи (26,87 %).

• Важливу роль також відіграють танці та рухливі ігри (14,93 %) та гра на музичних інструментах (13,43 % для кожного інструменту).

Статистичний аналіз відповідей батьків щодо ритмічних проявів їхніх дітей доповнив картину, розкривши сімейний контекст.

1. Частота Ритмічних Проявів

Ритмічні прояви є поширеним, але варіативним явищем:

• Найбільша частка батьків (33,33 %) помічає, що діти вистукують ритм іноді.

• Однак, чверть опитаних (25,00 %) ніколи не спостерігали таких проявів, що може свідчити як про індивідуальні особливості дитини, так і про недостатню увагу до цих деталей у побуті.

2. Способи Вираження Ритму

Діти використовують різноманітні кінестетичні способи вираження ритму:

• Найчастіше це ноги (тупання, відбивання ритму – 20,09 %) та долоні (по собі або по предметах – 16,67 %).

• Також використовується ігровий інвентар (іграшки, предмети – 11,11 %).

3. Ситуації, що Провокують Ритм

Ритмічні прояви тісно пов›язані з емоційним станом та залученістю дитини:

• Найчастіше це відбувається під час гри (24,02 %) або коли дитина чимось захоплена/сконцентрована(24,02 %).

• Ритм також може виступати як засіб регуляції, з›являючись, коли дитина нудьгує (7,82 %) або нервує (3,35 %).

4. Супровід Співом

Вокалізація часто є частиною ритмічної активності, але не є обов›язковою:

• У 40,38 % випадків ритм іноді супроводжується співом або наспівуванням.

• Проте, 25,00 % батьків ніколи не помічали такого поєднання.

5. Реакція Батьків та Музичні Вподобання

• Позитивне ставлення: Переважна більшість батьків (60,19 %) заохочують та підтримують ритмічні прояви своїх дітей, що є важливим чинником розвитку.

• Музичні переваги: Більше половини опитаних (53,77 %) відзначають наявність улюблених пісень, мелодій чи ритмів у їхніх дітей, що створює основу для подальшого розвитку їхньої музикальності.

Отримані результати як від педагогів, так і від батьків, однозначно підтверджують актуальність проблеми розвитку ритмічних навичок у дошкільнят. Дані свідчать про те, що, незважаючи на природний потенціал дітей до ритму (особливо в імпровізації), систематичні труднощі виникають при відтворенні складних малюнків та адаптації до змін темпу. Це підкреслює необхідність розробки та впровадження ефективних, цілеспрямованих методик для оптимізації цього важливого аспекту загального розвитку дитини.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Проведений аналіз демонструє, що ритмічні прояви є поширеним явищем у дітей, часто пов’язаним з їхнім емоційним станом та залученістю до діяльності. Діти використовують різноманітні кінестетичні методи для вираження ритму, і ці прояви нерідко супроводжуються співом. Позитивна реакція батьків на такі прояви є домінуючою, що може сприяти розвитку музичності та самовираження дітей. Наявність улюблених мелодій та дотримання розпорядку дня також є важливими факторами, що впливають на ці аспекти розвитку. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на глибше вивчення кореляції між частотою ритмічних проявів, їхніми формами та загальним розвитком дитини, а також на розробку рекомендацій для батьків та педагогів щодо стимулювання музично-ритмічних здібностей.

Аналіз і вивчення наукових джерел в історіографічному контексті дали змогу виокремити дві основні концептуальні складові впливу музики на розвиток дитини раннього віку:

kubg.edu.ua

вплив музики на фізичний розвиток та вплив музики на емоційний розвиток. Зазначені складові визначено як провідні критерії оцінювання сформованості відчуття ритму у дітей раннього віку. У межах проведеного дослідження також було визначено конкретні поведінкові показники, що відображають рівень розвитку відчуття ритму. При цьому акцентовано увагу на двох основних критеріях — діяльнісному та емоційному, які комплексно відображають особливості ритмічного розвитку дітей раннього віку.

З метою виявлення рівня розвитку відчуття ритму було використано такі методики: спостереження за дітьми під час виконання музично-ритмічних рухів, участі в музично-рухливих іграх, прослуховування та відтворення ритмічних фраз, а також оцінювання здатності дітей узгоджувати рухи з музичним супроводом. Якісний аналіз результатів показав, що значна частина дітей раннього віку, (близько 70 %) має початковий (середній) рівень сформованості відчуття ритму. Такі діти виконують рухи невпевнено, не потрапляють у музичний такт, плутають послідовність рухів, не розуміють, коли потрібно починати чи закінчувати дію. Їм властиве слабке сприймання темпоритмічної структури музики, рухи мають уривчастий, механічний характер.

Близько 20 % дітей виявили достатній рівень розвитку відчуття ритму. Вони здатні повторювати ритмічні малюнки після показу дорослого, правильно реагують на зміну темпу чи динаміки, однак потребують постійного словесного чи рухового підкріплення. Такі діти вже відчувають зв'язок між музикою та рухом, але ще не завжди можуть самостійно утримувати ритм протягом усієї гри.

Високий рівень сформованості продемонстрували приблизно 5 % дітей. Вони легко орієнтуються у ритмічній структурі музичних фраз, упевнено рухаються в темпі, здатні змінювати характер рухів відповідно до музики, відтворюють ритм плесканням, тупанням, грою на дитячих інструментах. Їхні рухи узгоджені, виразні, що свідчить про емоційно-позитивне ставлення до музики та активне залучення у музично-ігрову діяльність.

Аналіз участі дітей у музично-ритмічних іграх (таких як «Тихо на носочках», «Тук-тук», «Ритмічна весела музика») показав, що переважна більшість дітей відгукується на музику емоційно, але недостатньо координує рухи з ритмом. Деякі діти реагують переважно на зовнішні сигнали дорослого (жест, слово, показ), а не на саму музичну структуру, що вказує на несформованість самостійного ритмічного сприймання.

У процесі діагностики виявлено також індивідуальні особливості дітей:

- діти з більш розвиненою мовленнєвою пам'яттю краще відтворюють ритмічні фрагменти;
- ті, хто проявляє підвищену емоційність, легше входять у ритм і підтримують його;
- у дітей із низьким рівнем моторної координації частіше спостерігаються труднощі у відтворенні ритму.

Для вивчення емоційно-ціннісного критерію застосовувалися такі методи: спостереження за поведінкою дітей під час музично-ритмічних ігор, бесіди, а також аналіз емоційних проявів у невербальних реакціях (міміка, жести, рухи).

Отримані результати свідчать, що більшість дітей раннього віку виявляють ситуативний інтерес до музично-ігрової діяльності. У 38 % дітей спостерігаються **достатній рівень** реакції під час слухання музики: вони посміхаються, пританцьовують, повторюють рухи за дорослим. Проте їхні емоції є переважно короткочасними та не завжди узгоджуються з характером музичного твору.

Близько 47 % дітей демонструють **середній рівень**: вони слухають музику із зацікавленням, але не виявляють бажання брати активну участь у грі. Їхня реакція обмежується споглядданням або повторенням окремих рухів після нагадування вихователя.

Водночас 15 % дітей показали **високий**. Діти активно реагують на музику, самостійно ініціюють рухи, прагнуть брати участь у спільній діяльності з дорослим і ровесниками, виражають позитивні емоції – радість, захоплення, сміх, аплодування. Такі діти легко входять у музичний образ, емоційно відгукуються на зміну ритму, темпу, динаміки, виявляють співпереживання казковим чи ігровим персонажам.

Загалом, якісний аналіз отриманих даних показав, що у більшості дітей спостерігається фрагментарність емоційних проявів, недостатня стійкість позитивних переживань, слабкий розвиток емпатії та співпереживання у спільних іграх

Отже, результати спостережень за дітьми, анкетування педагогів і батьків дозволили відзначити, що більшість дітей раннього віку мають недостатньо сформоване відчуття ритму, що зумовлює потребу в цілеспрямованій роботі з розвитку ритмічних здібностей засобами музично-ігрової діяльності. Це підтвердило доцільність подальшого впровадження

kubg.edu.ua

спеціально розробленої технології розвитку відчуття ритму через музично-ритмічні ігри. Таким чином, результати констатувального етапу свідчать про необхідність систематичного впливу на розвиток відчуття ритму дітей раннього віку.

ДЖЕРЕЛА

1. Матвієнко, С. (2021). Музичне виховання дошкільників в умовах передшкільної освіти. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*, № 3, 14–22. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя.
2. Міністерство освіти і науки України. (2022). Методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навчально-методичний посібник. Київ: МОН України.
3. Михайличенко, О. В. (2025). Особливості виявлення та розвитку музичної обдарованості дітей дошкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, № 1, 8–13.
4. ЮНЕСКО. (2016). Звіт про моніторинг глобальної освіти. *Освіта для людей і рослин: створення сталого майбутнього для всіх* (2-е видання). Париж: ЮНЕСКО.
5. Abad, V., Barrett, M. S., Broughton, M., Williams, K. E., & Welch, G. F. (2015). Associations between early shared music activities in the home and later child outcomes: Findings from the Longitudinal Study of Australian Children. *Early Childhood Research Quarterly, 31*, 113–124. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.01.004
6. Anvari, S. H., Trainor, L. J., Woodside, J., & Levy, B. A. (2002). Relations among musical skills, phonological processing, and early reading ability in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology, 83*(2), 111–130. https://doi.org/10.1016/s0022-0965(02)00124-8
7. Barrett, M. S. (2010). Musical narratives: A study of a young child's identity work in and through music-making. *Psychology of Music, 39*(4), 403–423. https://doi.org/10.1177/0305735610373054
8. Barrett, M. S. (2012). Music learning and education in early childhood: An overview. In G. E. McPherson & G. F. Welch (Eds.), *Oxford handbook of music education* (Vol. 1, pp. 227–228). Oxford University Press.
9. Barrett, M. S. (2015). Attending to "culture in the small": A narrative analysis of the role of play, thought and music in young children's world-making. *Research Studies in Music Education, 38*(1), 41–54. https://doi.org/10.1177/1321103X15603557
10. Barrett, M. S. (2017). From small stories: Laying the foundations for narrative identities in and through music. In R. MacDonald, D. J. Hargreaves, & D. Miell (Eds.), *Handbook of Musical Identities* (1st ed.). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199679485.003.0004
11. Bengtsson, S. L., Nagy, Z., Skare, S., Forsman, L., Forssberg, H., & Ullén, F. (2005). Extensive piano practicing has regionally specific effects on white matter development. *Nature Neuroscience, 8*(9), 1148–1150. https://doi.org/10.1038/nn1516
12. Bowmer, A., Mason, K., Knight, J., & Welch, G. (2018). Investigating the impact of a musical intervention on preschool children's executive function. *Frontiers in Psychology, 9*, Article 2389. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02389
13. Cohrdes, C., Grolig, L., & Schroeder, S. (2016). Relating language and music skills in young children: A first approach to systemize and compare distinct competencies on different levels. *Frontiers in Psychology, 7*, Article 1616. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01616
14. Derri, V., Tsapakidou, A., Zachopoulou, E., & Kioumourtzoglou, E. (2001). Effect of a music and movement programme on development of locomotor skills by children 4 to 6 years of age. *European Journal of Physical Education, 6*(1), 16–25. https://doi.org/10.1080/1740898010060103
15. Dingle, G. A., Brander, C., Ballantyne, J., & Baker, F. A. (2012). 'To be heard': The social and mental health benefits of choir singing for disadvantaged adults. *Psychology of Music, 41*(4), 405–421. https://doi.org/10.1177/0305735611430081
16. Eerola, P. S., & Eerola, T. (2013). Extended music education enhances the quality of school life. *Music Education Research, 16*(1), 88–104. https://doi.org/10.1080/14613808.2013.829428
17. Gaser, C., & Schlaug, G. (2003). Brain structures differ between musicians and non-musicians. *Journal of Neuroscience, 23*(27), 9240–9245. https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.23-27-09240.2003
18. Gordon, R. L., Fehd, H. M., & McCandliss, B. D. (2015). Does music training enhance literacy skills? A meta-analysis. *Frontiers in Psychology, 6*, Article 1777. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01777
19. Habib, M., Lardy, C., Desiles, T., Commeiras, C., Chobert, J., & Besson, M. (2016). Music and dyslexia: A new musical training method to improve reading and related disorders. *Frontiers in Psychology, 7*, Article 26. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00026
20. Hallam, S. (2015). The power of music: A research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people. International Music Education Research Centre (iMerc). https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1541288/1/hallam_imerc_mec_2014_with_cover_ROYAL.pdf

kbpedu.ua

21. Halwani, G. F., Loui, P., Rueber, T., & Schlaug, G. (2011). Effects of practice and experience on the arcuate fasciculus: Comparing singers, instrumentalists, and non-musicians. *Frontiers in Psychology, 2*, Article 156. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2011.00156
22. Hargreaves, D. (2014). Foreword to *The music miracle: The scientific secret to unlocking your child's full potential*. In L. Henriksson-Macaulay (Ed.), *The music miracle: The scientific secret to unlocking your child's full potential*. Earnest House Publishing.
23. Hetland, L. (2000). Learning to make music enhances spatial reasoning. *The Journal of Aesthetic Education, 34*(3/4), 179–238. https://doi.org/10.2307/3333643
24. Ho, Y. C., Cheung, M. C., & Chan, A. S. (2003). Music training improves verbal but not visual memory: Cross-sectional and longitudinal explorations in children. *Neuropsychology, 17*(3), 439–450. https://doi.org/10.1037/0894-4105.17.3.439
25. Kim, H. K., & Kemple, K. M. (2011). Is music an active developmental tool or simply a supplement? Early childhood preservice teachers' beliefs about music. *Journal of Early Childhood Teacher Education, 32*(2), 135–147. https://doi.org/10.1080/10901027.2011.572228
26. Masataka, N., & Perlovsky, L. (2012). The efficacy of musical emotions provoked by Mozart's music for the reconciliation of cognitive dissonance. *Scientific Reports, 2*, 694. https://doi.org/10.1038/srep00694
27. Moreno, S., Bialystok, E., Barac, R., Schellenberg, E. G., Cepeda, N. J., & Chau, T. (2011). Short-term music training enhances verbal intelligence and executive function. *Psychological Science, 22*(11), 1425–1433. https://doi.org/10.1177/0956797611416999
28. Moritz, C., Yampolsky, S., Papadelis, G., et al. (2013). Links between early rhythm skills, musical training, and phonological awareness. *Reading and Writing, 26*, 739–769. https://doi.org/10.1007/s11145-012-9389-0
29. Schlaug, G. (2015). Musicians and music making as a model for the study of brain plasticity. *Progress in Brain Research, 217*, 37–55. https://doi.org/10.1016/bs.pbr.2014.11.020
30. Silvia, P. J., Thomas, K. S., Nusbaum, E. C., Beaty, R. E., & Hodges, D. A. (2016). How does music training predict cognitive abilities? A bifactor approach to musical expertise and intelligence. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 10*(2), 184–190. https://doi.org/10.1037/aca0000058
31. Williams, K. E., Barrett, M. S., Welch, G. F., Abad, V., & Broughton, M. (2015). Associations between early shared music activities in the home and later child outcomes: Findings from the Longitudinal Study of Australian Children. *Early Childhood Research Quarterly, 31*, 113–124. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.01.004
32. Zuk, J., Benjamin, C., Kenyon, A., & Gaab, N. (2014). Behavioral and neural correlates of executive functioning in musicians and non-musicians. *PLoS ONE, 9*(6), e99868. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0099868

REFERENCES

1. Matviienko, S. (2021). *Muzychne vykhovannia doshkil´nykiv v umovakh peredshkil'noi osvity* [Music education of preschool children in pre-primary education]. *Naukovi zapysky. Seriia "Psykholohho-pedahohichni nauky"*, (3), 14–22. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. [in Ukrainian]
2. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. (2022). *Metodyka muzychnoho vykhovannia ditei doshkil´noho viku: navchal´no-metodychnyi posibnyk* [Methods of music education for preschool children: Educational-methodical manual]. Kyiv: MON Ukrainy. [in Ukrainian]
3. Mykhailichenko, O. V. (2025). *Osoblyvosti vyiavlennia ta rozvytku muzychnoi obdarovanosti ditei doshkil´noho viku* [Features of identifying and developing musical giftedness of preschool children]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, (1), 8–13. [in Ukrainian]
4. UNESCO. (2016). *Zvit pro monitorynh hlobal´noi osvity. Osvita dlia liudei i roslyn: Stvorennia staloho maibutnioho dlia vsikh* [Global Education Monitoring Report. Education for people and plants: Creating a sustainable future for all] (2nd ed.). Paris: UNESCO. [in Ukrainian]
5. Abad, V., Barrett, M. S., Broughton, M., Williams, K. E., & Welch, G. F. (2015). Associations between early shared music activities in the home and later child outcomes: Findings from the Longitudinal Study of Australian Children. *Early Childhood Research Quarterly, 31*, 113–124. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.01.004 [in English]
6. Anvari, S. H., Trainor, L. J., Woodside, J., & Levy, B. A. (2002). Relations among musical skills, phonological processing, and early reading ability in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology, 83*(2), 111–130. https://doi.org/10.1016/s0022-0965(02)00124-8 [in English]
7. Barrett, M. S. (2010). Musical narratives: A study of a young child's identity work in and through music-making. *Psychology of Music, 39*(4), 403–423. https://doi.org/10.1177/0305735610373054 [in English]

lubg.edu.ua

8. Barrett, M. S. (2012). Music learning and education in early childhood: An overview. In G. E. McPherson & G. F. Welch (Eds.), *Oxford handbook of music education* (Vol. 1, pp. 227–228). Oxford University Press. [in English]
9. Barrett, M. S. (2015). Attending to "culture in the small": A narrative analysis of the role of play, thought and music in young children's world-making. *Research Studies in Music Education, 38*(1), 41–54. https://doi.org/10.1177/1321103X15603557 [in English]
10. Barrett, M. S. (2017). From small stories: Laying the foundations for narrative identities in and through music. In R. MacDonald, D. J. Hargreaves, & D. Miell (Eds.), *Handbook of Musical Identities* (1st ed.). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199679485.003.0004 [in English]
11. Bengtsson, S. L., Nagy, Z., Skare, S., Forsman, L., Forssberg, H., & Ullén, F. (2005). Extensive piano practicing has regionally specific effects on white matter development. *Nature Neuroscience, 8*(9), 1148–1150. https://doi.org/10.1038/nn1516 [in English]
12. Bowmer, A., Mason, K., Knight, J., & Welch, G. (2018). Investigating the impact of a musical intervention on preschool children's executive function. *Frontiers in Psychology, 9*, Article 2389. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02389 [in English]
13. Cohrdes, C., Grolig, L., & Schroeder, S. (2016). Relating language and music skills in young children: A first approach to systemize and compare distinct competencies on different levels. *Frontiers in Psychology, 7*, Article 1616. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01616 [in English]
14. Derri, V., Tsapakidou, A., Zachopoulou, E., & Kioumourtzoglou, E. (2001). Effect of a music and movement programme on development of locomotor skills by children 4 to 6 years of age. *European Journal of Physical Education, 6*(1), 16–25. https://doi.org/10.1080/1740898010060103 [in English]
15. Dingle, G. A., Brander, C., Ballantyne, J., & Baker, F. A. (2012). 'To be heard': The social and mental health benefits of choir singing for disadvantaged adults. *Psychology of Music, 41*(4), 405–421. https://doi.org/10.1177/0305735611430081 [in English]
16. Eerola, P. S., & Eerola, T. (2013). Extended music education enhances the quality of school life. *Music Education Research, 16*(1), 88–104. https://doi.org/10.1080/14613808.2013.829428 [in English]
17. Gaser, C., & Schlaug, G. (2003). Brain structures differ between musicians and non-musicians. *Journal of Neuroscience, 23*(27), 9240–9245. https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.23-27-09240.2003 [in English]
18. Gordon, R. L., Fehd, H. M., & McCandliss, B. D. (2015). Does music training enhance literacy skills? A meta-analysis. *Frontiers in Psychology, 6*, Article 1777. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01777 [in English]
19. Habib, M., Lardy, C., Desiles, T., Commeiras, C., Chobert, J., & Besson, M. (2016). Music and dyslexia: A new musical training method to improve reading and related disorders. *Frontiers in Psychology, 7*, Article 26. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00026 [in English]
20. Hallam, S. (2015). The power of music: A research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people. International Music Education Research Centre (iMerc). https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1541288/1/hallam_imerc_mec_2014_with_cover_ROYAL.pdf [in English]
21. Halwani, G. F., Loui, P., Rueber, T., & Schlaug, G. (2011). Effects of practice and experience on the arcuate fasciculus: Comparing singers, instrumentalists, and non-musicians. *Frontiers in Psychology, 2*, Article 156. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2011.00156 [in English]
22. Hargreaves, D. (2014). Foreword to *The music miracle: The scientific secret to unlocking your child's full potential*. In L. Henriksson-Macaulay (Ed.), *The music miracle: The scientific secret to unlocking your child's full potential*. Earnest House Publishing. [in English]
23. Hetland, L. (2000). Learning to make music enhances spatial reasoning. *The Journal of Aesthetic Education, 34*(3/4), 179–238. https://doi.org/10.2307/3333643 [in English]
24. Ho, Y. C., Cheung, M. C., & Chan, A. S. (2003). Music training improves verbal but not visual memory: Cross-sectional and longitudinal explorations in children. *Neuropsychology, 17*(3), 439–450. https://doi.org/10.1037/0894-4105.17.3.439 [in English]
25. Kim, H. K., & Kemple, K. M. (2011). Is music an active developmental tool or simply a supplement? Early childhood preservice teachers' beliefs about music. *Journal of Early Childhood Teacher Education, 32*(2), 135–147. https://doi.org/10.1080/10901027.2011.572228 [in English]
26. Masataka, N., & Perlovsky, L. (2012). The efficacy of musical emotions provoked by Mozart's music for the reconciliation of cognitive dissonance. *Scientific Reports, 2*, 694. https://doi.org/10.1038/srep00694 [in English]
27. Moreno, S., Bialystok, E., Barac, R., Schellenberg, E. G., Cepeda, N. J., & Chau, T. (2011). Short-term music training enhances verbal intelligence and executive function. *Psychological Science, 22*(11), 1425–1433. https://doi.org/10.1177/0956797611416999 [in English]
28. Moritz, C., Yampolsky, S., Papadelis, G., et al. (2013). Links between early rhythm skills, musical training, and phonological awareness. *Reading and Writing, 26*, 739–769. https://doi.org/10.1007/s11145-012-9389-0 [in English]

kubg.edu.ua

29. Schlaug, G. (2015). Musicians and music making as a model for the study of brain plasticity. *Progress in Brain Research, 217*, 37–55. https://doi.org/10.1016/bs.pbr.2014.11.020 [in English]
30. Silvia, P. J., Thomas, K. S., Nusbaum, E. C., Beaty, R. E., & Hodges, D. A. (2016). How does music training predict cognitive abilities? A bifactor approach to musical expertise and intelligence. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 10*(2), 184–190. https://doi.org/10.1037/aca0000058 [in English]
31. Williams, K. E., Barrett, M. S., Welch, G. F., Abad, V., & Broughton, M. (2015). Associations between early shared music activities in the home and later child outcomes: Findings from the Longitudinal Study of Australian Children. *Early Childhood Research Quarterly, 31*, 113–124. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.01.004 [in English]
32. Zuk, J., Benjamin, C., Kenyon, A., & Gaab, N. (2014). Behavioral and neural correlates of executive functioning in musicians and non-musicians. *PLoS ONE, 9*(6), e99868. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0099868 [in English]

Solomnikova K.M.

RESULTS OF THE EXPLORATORY STAGE OF THE STUDY ON THE LEVELS OF RHYTHM PERCEPTION DEVELOPMENT IN YOUNG CHILDREN DURING MUSICAL-RHYTHMIC PLAY ACTIVITIES

Abstract. *The article examines the significance of music as a factor in the harmonious development of young children. The author analyzes scientific approaches to understanding the impact of music on the physical and emotional development of the child. It is determined that musical activities contribute to the formation of motor skills, coordination, rhythmicity, and overall motor development. Special attention is given to the emotional influence of music, which serves as a means of developing the sensory sphere, positive experiences, and social interaction. The article emphasizes that music stimulates cognitive activity, speech development, and the ability for self-expression. The role of musical-rhythmic games in the formation of rhythm perception and emotional sensitivity in children is highlighted. The author notes that early engagement in music fosters aesthetic needs and contributes to the development of personal qualities. Pedagogical conditions for the effective impact of music are analyzed, including the creation of a positive emotional environment and the use of various forms of musical activity. It is emphasized that educators should consider the individual characteristics of each child when organizing music lessons. Music is viewed not only as an art form but also as a means of comprehensive child development. The study underscores the unity of physical, emotional, and cognitive development through musical activity. The necessity of integrating music into the educational process of preschool institutions is substantiated. Analysis of data collected during observations of young children, as well as surveys of specialists and families, indicates that a significant number of children demonstrate an underdeveloped sense of rhythm. This situation justifies the need and feasibility of implementing a specially designed methodology aimed at developing rhythmic skills through music-based play activities. Thus, the results of the initial assessment clearly demonstrate the need for systematic work on the development of rhythm perception in young children.*

Keywords: *diagnostics; young children; preschool institution; quantitative and qualitative data analysis; exploratory experiment; criteria; experimental study; sense of rhythm.*

ї
Стаття надійшла до редакції 11.11.2025
Прийнято до друку 25.11.2025

kubg.edu.ua